

Priebežná správa

Didaktická efektívnosť metódy CLIL na prvom stupni ZŠ vo vyučovaní cudzích jazykov

Projekt experimentálneho overovania

školský rok 2009/2010

Bratislava 2010

| Vypracovali: Beata Menzlová, Eva Farkašová, Silvia Pokrivčáková

1. Úvod

Experimentálne overovanie *Didaktická efektívnosť metódy CLIL na prvom stupni ZŠ vo vyučovaní cudzích jazykov* bolo Ministerstvom školstva SR schválené dňa 20.5.2008 pod číslom CD-2008-9077. V školskom roku 2009/2010 sa experimentálne overovanie uskutočňovalo v druhom ročníku na 12 základných školách.

Nakoľko sa Súkromná základná škola Galaktická 9 v Košiciach a Súkromná základná škola Wonderschool, Majerníkova 64 v Bratislave zapojili do experimentálneho overovania v školskom roku 2009/2010 mali experimentálne triedy len v prvých ročníkoch. Od školského roku 2010/2011 do experimentálne overovanie metódy CLIL (Content Language Integrated Learning) sa zapojí aj základná škola Za Kasárňou v Bratislave. Vo výučbe matematiky a prírodovedy sa budú využívať prvky z nemeckého a talianskeho jazyka.

Zoznam experimentálnych základných škôl:

1. Základná škola s materskou školou, 064 01 Chmeľnica 58
2. Základná škola, Hrnčiarska 2119/1, 960 01 Zvolen
3. Súkromná základná škola, Oravská cesta 11, 010 01 Žilina
4. Základná škola, Hradná 22, 940 56 Nové Zámky
5. Základná škola, Polianska 1, 040 01 Košice
6. Základná škola, Rajčianska ulica 3, 821 07 Bratislava
7. Evanjelická základná škola, M. R. Štefánika 17, 036 01 Martin
8. ZŠ SSV, Skuteckého 8, 974 01 Banská Bystrica
9. Evanjelická spojená škola - Evanjelická základná škola b. Jura Janošku, Komenského 10, 031 01 Liptovský Mikuláš
10. Súkromná základná škola, Starozagorská 8, 040 23 Košice
11. Základná škola s materskou školou, Odborárska, Bratislava
12. Súkromná základná škola Wonderschool, Majerníkova 64, 841 05 Bratislava
13. Súkromná základná škola Galaktická 9, 040 01 Košice
14. Základná škola s materskou školou Za Kasárňou 2, 831 02 Bratislava

2. Ciele projektu na šk. rok 2009/10

Ciele na prvý rok riešenia projektu boli stanovené takto:

- a. Organizovať a realizovať pravidelné stretnutia učiteľov a riaditeľov škôl za účelom výmeny informácií a skúseností.
- b. Vytvárať a zhromažďovať nové metodické materiály.
- c. Monitorovať priebežné výsledky formou didaktických testov.
- d. Pokračovať v realizácii pedagogického experimentu pod dohľadom Výskumného ústavu psychológie a patopsychológie, konkrétne pod gesciou PhDr. Evy Farkašovej, ako aj zástupcov z vysokých škôl.
- e. Zverejňovať priebežné výstupy projektu.

Všetky ciele boli splnené.

3. Použité metódy

V priebehu školského roka boli použité nasledujúce metódy:

- experimentálne overovanie didaktickej metódy formou merania výsledkov vyučovania cudzích jazykov didaktickými testami,
- dotazníkové zisťovanie názorov a postojov učiteľov v experimentálnych triedach.

4. Priebeh a výstupy projektu v šk. roku 2009/10

Najdôležitejšími výsledkami projektu sú:

a. Organizovanie metodických seminárov a konferencií pre zúčastnených učiteľov:

- v decembri sa 2009 uskutočnilo pracovné stretnutie pri Banskej Bystrici, Staré Hory v termíne od 10.-12.12.2010, na ktorom sa zúčastnili učitelia prvých a druhých ročníkov;
- osobitná sekcia workshopov CLIL na ZŠ na medzinárodnej vedeckej konferencii **Cudzie jazyky v škole 7 (2. 7. 2010, KLIŠ PF UKF v Nitre)**

Cieľom týchto aktivít bolo oboznámiť účastníkov s princípmi a metodikou integrovaného vyučovania cudzích jazykov (CLIL) na 1. stupni ZŠ, demonštrovať praktické ukážky a prezentovať priebežné výsledky projektu v kontexte širšej odbornej verejnosti.

b. Pokračovanie v tvorbe spoločnej webovej stránky projektu v podobe interaktívneho vzdelávacieho kurzu Moodle prístupného všetkým zúčastneným učiteľom (amos.ukf.sk). Na stránke sú dostupné všetky potrebné informácie týkajúce sa organizácie a realizácie projektu, učители tu zhromažďujú všetky metodické listy, ktoré vznikajú ako výstup projektu a zároveň si tu vymieňajú vlastné postrehy a skúsenosti.

c. Príprava a vydanie systematizujúcej publikácie o metodike aplikácii metodiky CLIL na 1. stupni ZŠ (Pokrivčáková, S. a kolektív: CLIL at Primary and Secondary Schools. Nitra: UKF, 2010, 124 s.) určenej pre všetkých budúcich a praxujúcich učiteľov základných a stredných škôl.

d. Priebežné výsledky pedagogického experimentu
Priebežné výsledky experimentálneho overovania v rámci projektu *Didaktická efektívnosť metódy CLIL na prvom stupni*

Cieľ experimentálneho overovania zavedenia CLIL do prvého ročníka základnej školy pre všetkých žiakov vyplýva z funkcií jazyka ako nástroja nielen dorozumievania ale aj poznania a myslenia. Experimentálnym overovaním chceme nájsť vhodné spôsoby aplikácie cudzieho jazyka do vyučovacích predmetov a výchovy, nájsť vhodné obsahy, overiť vplyv na motiváciu a výsledky žiakov, pripraviť metodické a didaktické materiály pre cudzie jazyky – anglický, nemecký, ruský a francúzsky (podľa možností rozšíriť aj o španielsky a taliansky jazyk).

Ďalším cieľom experimentálneho overovania je pomôcť žiakom uvedomiť si význam cudzieho jazyka ako dorozumievacieho prostriedku a súčasne uvedomiť si jeho poznávaciu funkciu, čím sa podporí dôležitosť medzipredmetových vzťahov v edukačnom procese.

Konkrétne ciele experimentálneho overovania:

- zvýšiť motiváciu žiakov k štúdiu CJ aj iných predmetov,
- zvýšiť kvalitu jazykových zručností žiakov na prvom stupni ZŠ v bežných triedach,
- zvýšiť motiváciu učiteľov, posilniť spoluprácu učiteľov školy,
- zlepšiť medzipredmetovú komunikáciu a posilniť medzipredmetové vzťahy,
- získať nové kontakty so zahraničím a s inými školami v SR,
- integrovaním učebných obsahov zapájať žiakov do kontextualizovaných úloh, umožniť im zmysluplne jazyk používať v prirodzených podmienkach,

- zvýšiť časovú dotáciu pre cudzí jazyk bez navýšenia hodinovej dotácie vyučovania cudzieho jazyka ako predmetu (cudzí jazyk v rámci iných predmetov),
- získať interkultúrne poznatky a zabezpečiť prepojenosť s inými predmetmi,
- v súlade s princípmi ITV aj vo vyučovaní CJ umožniť zapojenie všetkých zmyslov a rôznych štýlov učenia.

Hypotézy

1. Predpokladáme, že žiaci experimentálnych tried budú mať na konci 4. ročníka vyššie skóre v položke motivácia ako žiaci kontrolnej skupiny.
2. Predpokladáme, že žiaci experimentálnych tried budú mať na konci 4. ročníka lepšie vzdelávacie výsledky vo všetkých komunikačných zručnostiach (počúvanie s porozumením, čítanie s porozumením, hovorenie a písanie) ako žiaci kontrolnej skupiny.
3. Predpokladáme, že žiaci experimentálnych tried budú mať na konci 4. ročníka väčšiu aktívnu slovnú zásobu ako žiaci kontrolnej skupiny.

Zber výskumných údajov v šk. roku 2009/10

V súlade so schváleným plánom projektu sa dôraz v šk. roku 2009/2010 kládol aj na prvé meranie výstupov vyučovania anglického/nemeckého jazyka v experimentálnych triedach zúčastnených základných škôl, v ktorých sa cudzojazyčné vzdelávanie realizuje pomocou metodiky CLIL. Meranie výstupov sa realizovalo formou testovania skupiny 220 žiakov (189 žiakov bolo testovaných v anglickom jazyku, 31 žiakov bolo testovaných v nemeckom jazyku). Testovanie sa realizovalo v júni 2010 na základe testových úloh vybraných a overených zúčastnenými učiteľmi. Všetky testové úlohy boli zamerané na diagnostiku komunikačných zručností žiakov v oblasti počúvania s porozumením.

Kontrolnú skupinu pre anglický jazyk tvorilo 62 žiakov 2. ročníka z dvoch škôl, kde sa metodika CLIL neuplatňuje (ZŠ Beethovenova ul. v Nitre a ZŠ sv. Marka v Nitre).

Prvá úloha diagnostikovala zručnosť žiakov porozumieť počutému textu a identifikovať v texte názvy bežných jedál v spojení s osobou, ktorá ich konzumuje. Žiaci odpovedali formou krúžkovania obrázku danej potraviny/jedla rôznymi farbami (klasifikácia a spájanie pojmov). Dve položky neboli v teste zobrazené, žiaci mohli na základe počutia obe položky dokresliť a zakrúžkovať podľa pôvodnej inštrukcie.

Prvú úlohu v AJ riešilo 202 žiakov zo 7 experimentálnych škôl: EZŠ Martin, ZŠ s MŠ Odborárska, Bratislava, SZŠ, Žilina, ZŠ Rajčianska 3, Bratislava, ZŠ Hrnčiarska, Zvolen, ZŠ Polianska, Košice, Za kasárňou, Bratislava, ZŠ Hradná, Nové Zámky a 62 žiakov z kontrolných skupín.

Celková úspešnosť žiakov z experimentálnych tried v tejto testovej úlohe bola 89,45%, pričom úspešnosť v jednotlivých položkách kolísala medzi 78,31% - 98,41%. **Celková úspešnosť žiakov z kontrolných skupín v tejto testovej úlohe bola 82,76%, pričom úspešnosť v jednotlivých položkách kolísala medzi 65,38% - 96,34%.**

Prvú úlohu v NJ riešilo 31 žiakov z 2 škôl: ZŠ s MŠ Chmeľnica a ZŠ SSV Banská Bystrica. Celková úspešnosť žiakov v tejto testovej úlohe bola veľmi vysoká, konkrétne 89,63%, pričom úspešnosť v jednotlivých položkách kolísala medzi 100% - 90,32%.

V druhej úlohe mali žiaci na základe počúvania textu identifikovať čísla z číselného radu od 1 – 10 a identifikovaný počet znázorniť nakreslením adekvátneho počtu sviečok na predkreslené tortičky (práca s číslami v pojmovom kontexte).

Druhú úlohu v AJ riešilo 139 žiakov z 5 zúčastnených škôl: EZŠ Martin, ZŠ s MŠ Odborárska, SZŠ Žilina, ZŠ Rajčianska 3, Bratislava, ZŠ Hrnčiarska, Zvolen.

Celková úspešnosť žiakov experimentálnych tried v tejto testovej úlohe bola veľmi vysoká, až 96,40%, pričom úspešnosť v jednotlivých položkách kolísala medzi 89,93% - 99,28%. **Celková úspešnosť žiakov z kontrolnej skupiny bola veľmi podobná - 94,58%, pričom úspešnosť v jednotlivých položkách kolísala medzi 85,79% - 99,34%.**

V tretej úlohe žiaci počúvali a identifikovali v kontexte názvy ľudského tela. Následne do pracovného listu vpisovali k obrázku danej časti tela číslo a dopisovali aj cudzojazyčný názov časti tela (zoznam slov v písanej podobe bol uvedený pod inštrukciou k úlohe, takže žiaci si mohli správnu písomnú podobu slova okamžite overiť).

Tretiu úlohu v AJ riešilo 139 žiakov z 5 zúčastnených škôl: EZŠ Martin, ZŠ s MŠ Odborárska, SZŠ Žilina, ZŠ Rajčianska 3, Bratislava, ZŠ Hrnčiarska, Zvolen.

Celková úspešnosť žiakov experimentálnych tried v tejto testovej úlohe bola opäť veľmi vysoká, až 90,79%, pričom úspešnosť v jednotlivých položkách kolísala medzi 82,73% - 96,40%. **Celková úspešnosť žiakov v kontrolnej skupine sa pri testovej úlohe najviac líšila od výsledkov v experimentálnej skupine: celková úspešnosť bola 73,67%, pričom úspešnosť v jednotlivých položkách kolísala medzi 45,28% - 93,42%.**

Celková priemerná úspešnosť žiakov

Úloha	Úspešnosť KS v %	Úspešnosť ES v %
1 – AJ	82,76	89,45
1 – NJ	-	89,63
2. – AJ	94,58	96,40
3. – AJ	73,67	90,79
Priemerná úspešnosť žiakov	83,67	91,56

Získané výsledky poukazujú na veľmi dobré učebné výsledky žiakov vedených metodikou CLIL a na veľmi dobrú kvalitu nimi získaných jazykových zručností v oblasti počúvania cudzojazyčných textov s porozumením. V tejto fáze projektu však ešte nie je možné komplexne zhodnotiť ani jednu zo stanovených hypotéz, nakoľko ciele projektu i metodika vyhodnocovania jeho úspešnosti je založená na porovnávaní výsledkov žiakov v 2. a 4. ročníku experimentálneho overovania. Prvé syntetizujúce výsledky bude preto možné formulovať až v 4. roku riešenia projektu. V súčasnosti získané výsledky budú vo vyhodnocovacej fáze slúžiť ako východisková báza pre následnú komparáciu.

Dotazník *Naša trieda 2*

Súčasťou sledovania žiakov v experimentálnych triedach bolo aj zisťovanie, ako deti vnímajú a posudzujú svoju triedu, dianie v nej a vlastné zážitky. Použili sme dotazník **Naša trieda 2** (Eva Farkašová, Výskumný ústav psychológie a patopsychológie Bratislava), ktorý sme upravili pre danú vekovú skupinu (počet položiek bol redukovaný a znenie prispôbené pre porozumenie 8-ročných detí). Zamerali sme sa na 3 oblasti: Spokojnosť, Súťaživosť a Náročnosť v triede. Jednotlivé oblasti zastupovalo 3-5 položiek, na ktoré deti odpovedali „áno – nie“. Maximálny počet bodov bol 3, najnižší 1.

Dotazník vyplnilo 142 žiakov zo 7 škôl (9 experimentálnych tried). V tabuľke 7 prinášame sumárne výsledky.

Tab. 7: Dotazník Naša trieda 2 – priemerné hodnoty v položkách (N=142)

Položka	Priemerná hodnota
Spokojnosť	2,59
Súťaživosť	2,41
Náročnosť	1,91

Positívnym výsledkom je vysoká **Spokojnosť** – pociťovanie pohody, príjemných zážitkov, dobrých vzťahov a radosti zo svojho pôsobenia v škole/triede.

Pomerne vysoké skóre v **Súťaživosti** je charakteristické pre „výberové“ triedy, kde sa dosť často podporuje ambicióznosť, snaha dosahovať (čo)najlepšie výsledky, čo nemusí vyhovovať niektorým učebným štýlom detí. Zatiaľ však súťaženie žiaci percipujú pozitívne, nakoľko v ďalšej oblasti – **Náročnosť** je priemerný výsledok nízky. Žiaci teda nepovažujú učenie za záťaž, dokážu pracovať samostatne a nepotrebujú osobitné vedenie pri školskej práci a pri vypracovávaní úloh.

Posledné tri otázky zachytávajú, ako žiaci vnímajú zapájanie cudzieho jazyka do iných predmetov, t.j. zisťovali sme názory detí na hodiny vyučované metódou CLIL v predmetoch matematika (M) a prírodoveda (P). Bodové hodnoty sa pohybovali od 3 – hodiny M/P boli pre mňa ľahké po 1 – hodiny M/P boli pre mňa ťažké. Tretia položka zisťovala názor žiakov, či, resp. do akej miery sa im takéto hodiny páčili (body 3-1). Údaje sú uvedené v tabuľke 8.

Tab. 8: CLIL očami detí (N=142)

Položka	Priemerná hodnota
Matematika	2,42
Prírodoveda	2,60
Názory	2,56

Z údajov vyplýva, že hodiny matematiky sa zdali viacerým žiakom ťažké, kým v prírodovede bol cudzí jazyk vnímaný pozitívnejšie. Prevažnej väčšine detí sa hodiny s CLIL-om páčili, viacerí ich však nehodnotili pozitívne (hoci ich nepovažovali za ťažké). Výsledky uvedenej časti sledovania činnosti v experimentálnych triedach majú orientačný charakter, no i tak nás upozorňuje, že je potrebné niektorým oblastiam venovať väčšiu pozornosť – predovšetkým považujeme za vhodné zamerať sa na obsahovú a metodickú stránku vyučovania s CLIL-om, ako aj ďalšie vedenie a vzdelávanie učiteľov – triednych i učiteľov cudzích jazykov pri príprave učebných materiálov a postupov.

(doc. PaedDr. Silvia Pokrivčáková PhD. Pedagogická fakulta UKF v Nitre)

5. Záver

Druhý rok riešenia projektu experimentálneho overovania metódy CLIL považujeme za mimoriadne úspešný. Realizovalo sa množstvo aktivít, ktoré priniesli konkrétne výsledky v podobe vypracovaných materiálov, učebných pomôcok a názorných praktických ukážok vyučovania s metódou CLIL.